

A kód, az Ószövetség

- a Jelenések könyvének hermeneutikája -

A biblikus kutatók hosszú vitákba bonyolódnak a Jelenések könyvének értelmezésekkor, hogy apokaliptikus írás-e, vagy prófécia. A könyv prófeciának nevezi önmagát (1:3; 22:7, 18-19). Ugyanakkor a Jelenések tekerce úgy lett elküldve a kis-ázsiai gyülekezeteknek, mint egy apokaliptikus irat.

Apokaliptikus műfajról

János apostol tisztában van azzal, hogy a kis-ázsiai kereszténységnek kissé másként kell megfogalmaznia a mondanivalóját, mint a jeruzsálemiek számára. Bár mindkét réteg – a palesztinai és a diaszpórákban élők egyaránt értették az apokaliptikus műfajt. Az apokaliptika az egy irodalmi műfaj, amely a végidővel foglalkozik. Tehát az apokaliptikában a jövő, a végidő egy nélkülözhetetlen szempont. Az apokaliptikus szemlélet nem csupán bibliai környezetben alakult ki, hanem a vallástörténet szempontjából szinte mindenhol feltűnik: a germánoknál, a helléni gondolkodásban, az iráni vallásban, és természetesen az ószövetségi zsidó vallásban is.

Zsidó és keresztény apokaliptika

A Kr. e. 586-os fogságba vitelt követően alapvető változások következnek be az izraeli vallásban. A korábbiakban meghatározó prófétai gondolkodás, és írások eltűnnek, az úgynevezett hokmá (bölcesség) irodalommal együtt. Ugyanakkor e két irányzatot felváltotta az apokaliptika, amely mindkét rendszerből – a prófétai- és bölcesség irodalom – átvesz elemeket. Megtartva a jövő és a vég dimenzióját a prófétai igehirdetésből, és beolvasztja a saját rendszerébe a bölcesség-irodalom kifejezési stílárís eszközeit. Miután a korábbi uralkodó két irányzat teljesen eltűnik a mindennapi vallásos életből – a prófétai és bölcességi gondolkodás – átveszi az irányítást a zsidó vallási életben. Természetesen nem egy új irányzatról van szó igazában, hiszen a korábbi rendszer egyik fontos ága és gyökere volt az apokaliptika, amelyet Dániel könyve is, mint prófétai könyv ismert és felhasznált. A különbség az a korábbiakhoz képest, hogy az apokaliptika nem egy prófétai rendszer függelékében jelenik meg, hanem önálló irodalmi és teológiai rendszerként, amely egyeduralkodó lesz a Kr. e. 6. századtól kezdve egészen az Újszövetségi idők elérékéig.

Az apokaliptika olyan közkedvelté vált, hogy iratok százai és ezrei születnek meg ezen irodalmi stílus szabályai között. Izrael a fennállásának legmélyebb válságát élte meg a hellenizmus időszaka alatt. A jelen helyzetről a jövő, a vég, a messiási beteljesedés irányába kellett terelni a zsidóság figyelmét, és erre az apokaliptika volt alkalmas. Így, ha óvatosan is, de kijelenthetjük, hogy az apoka-

liptika a zsidóság túlélésének egyik fontos eszközévé vált az ún. intertestamentális korszakban. A második templom felszentelése Kr. e. 515, amikor érezhető és kitapintható volt a zsidóság Messiás várása. A jövő, a történelem beteljesedése lesz a végidő, amikor megjelenik a Messiás, és ítéletet tart a világ felett.

A keresztény apokaliptika a zsidó apokaliptikára épült rá. A zsidó gondolatot fejlesztette tovább, hogy a Messiás nem lesz más, mint a visszatérő Jézus. Miközben a zsidóságot a vég érdekelte jobban, a kis-ázsiai keresztényeket a kezdet is vonzotta. Ezért János apokalipszise a kettőt összeolvastotta és a kezdet és a vég apokaliptikáját fejlesztette ki.

Ezen teológiai gondolkodás egyik fontos jele az angyalok megjelenése, amely nélkül az apokaliptika nem képzelhető el. Fontos része lesz a templom is, hiszen gondoljunk csak vissza az apokaliptika keletkezésére, a második templomot építették Kr. e. 538- és 515 között. A szentély, és felszerelése, mint megannyi szimbólumok hordozzák az apokaliptika üzenetét. A szenthely és berendezési tárgyai még akkor is megjelennek az apokaliptikus üzenetben, amikor már a Jelenések könyvének megírásakor már régen nem áll a templom, mivel már több mint húsz éve lerombolta Titus, a római hadvezér.

Nélkülözhetetlen az apokaliptika számára Isten királyi uralma, ami egy újjáteremtett világban fog megvalósulni látványos szempontok szerint. Mindez a jövő szempontjából fog kialakulni.

A jövő, elsősorban nem idői vonatkozásban jelenik meg a könyvben, hanem abból a szempontból, amikor az események célba érnek. Nem a 21. század emberi kíváncsiságát hivatott kielégíteni, hanem az események teljesedésére hívja fel az olvasók és hallgatók figyelmét. A kód az ószövetségi időben van elhelyezve. Azok, akik ismerik ezt a kódot, meg tudják fejteni a mindennapok eseményeit, látják, hogy a világ, amelyben élnek, értelmes cél felé halad, mégpedig visszartartóztathatatlan módon, úgy hogy még a gonoszság erői sem képesek az eseményeket megváltoztatni.

Isten győz, még akkor is, ha a második templomot is felégette az ellenség. Isten győzelmét nem csupán a föld, hanem az ég és az égen repülő angyalok is hirdetik, meghallhatja bárki, akinek van füle a hallásra. A kis-ázsiai gyülekezetek pedig azokat a keresztény korszakokat szimbolizálták, amelyek a végidő beteljesedése előtt állnak fent.

János apostol úgy fogalmaz, mintha a végidő beteljesedésének körülményei között élne és mintegy visszatekint saját- és a későbbi korokra és korszakokra. Ezért a leírásai nagyon plasztikus, látványos, képszerű, azonban az ószövetség ismerete nélkül nem csupán nem érthető, hanem érthetetlennek tűnik.

A könyv megértésének és értelmezésének kódja, az ószövetség, a templom és a szentek szentje, az ünnepkörök, a főpap tevékenysége, a király megkoronázásának szertartásának ismerete.

Keresztény apokaliptika és az eszkatológia

Az eszkatológia is a végidőre, a beteljesedésre, a jövőre koncentrálnó teológiai gondolkodási forma, amelynek nagyon hamar kialakult az irodalmi formája, kélelékei és stílusa. Az eszkatológia is a prófétai gondolkodásból meríti létét és kezdetét. Azonban más a szemző és az aspektus, mint az apokaliptikában. Nem csupán stiláris sajátosságok jellemzik az eszkatológiát, hanem a szerző saját korában áll, és innen tekint a jövőbe, a beteljesülésbe. Megkeresi azokat a fontos eszközöket, amelyek segítségével meg tud állni a beteljesülésig, akár egyénileg, de inkább közösségileg.

Keresztény apokaliptika és a dualizmus

Egymással szembenálló két nagy valóság harcát, küzdelmét, ideológia versenyét nevezzük dualizmusnak. Az anyag és a szellem, harcát, a görög kultúrában dualizmusnak nevezzük. A keresztény apokaliptika a dualizmus harcát etikai összefüggésben jeleníti meg. Lényege, hogy nagy küzdelem folyik a teremtett világért, Isten és Sátán között. Ez a küzdelem egyrészt tisztességes eszközökkel történik, mert Isten elküldte egyetlen fiát, Jézust, hogy megváltsa a világot, a másik oldalról pedig teljes mértékben tisztességtelen módon, elvek nélkül, a minden áron való győzelem reményében: csalás, megvesztegetés, becsapás, hazugság, törvénytelen módok a bevetésével. A dualista eszközök alkalmazása azért is nagyon helyénvaló, hogy rámutasson arra – János a szerző –, hogy nincs harmadik választás, vagy Isten, vagy Sátán. Nincs harmadik út!

Keresztény apokaliptika és a látomások

A keresztény apokaliptika gyakran alkalmazza a látomás kifejezést, amely megint visszautal a születésének körülményeire, a prófétai látomásokra. Próféta a kijelentéseit vagy kinyilatkoztatásból, vagy látomásból veszi, Istentől. A kifejezés maga, apokalüptó: leleplezés, valamilyen titokba való betekintést jelent. Említést kell tenni a „Szó d Jahve” (Jahve Koronatanácsa) gondolatáról. Ami a próféta elhívását jelenti, majd visszaküldését az övéihez.

Jellegzetes gondolkodása az ősi kijelentésekhez való visszafordulás, amely pecsétek és feltörések formájában kerül az olvasó látókörébe. A pecsétek feltörése látomások formájában valósul meg úgy, hogy a titokról lerántja a fátylat. Ahogy a múltban teljese dtek a jövendölések, úgy a jövőben is teljese dni fognak, melynek körvonalai a korszakok nyomában alakul ki.

Keresztény apokaliptika és az anonimitás

Az apokaliptikus irodalomban a szerzők nem nevezik meg magukat, hanem egy-egy híres korábban élt zsidó neve mögé bújnak el, és így ismeretlenségben maradnak. Nem a személyük a fontos, hanem az általuk képviselt üzenet. János ennek ellenére többször is megnevezi magát a levél elején.

A keresztény apokalipszis és a Messiás

A Messiás személye a Jelenések könyvében központi gondolatként jelentkezik. Ellenpólusa az Antikrisztus, aki messiási hatalmat követel magának, és egyre nagyobb szerephez jut a történelem különböző korszakaiban. Kísérő személyzetek az angyalok, amelyek lehetnek jók és démoniak. Az angeológia (angyaltan) a perzsa időszaktól kezdve kezd kialakulni a zsidó teológiában, bár az apokaliptikától függetlenül is megtaláljuk a létüket a zsidóságban. A megértés kódja az ószövetségi történetek.

Keresztény apokaliptika és az állatszimbolika

Az apokaliptika másodlagos ismertetőjelei közé tartozik az állatszimbolikák alkalmazása. Nem csupán Dániel könyvében, hanem a Jelenésekben is bőséggel találunk állatokat, amelyek hatalmat szimbolizálnak. Nem kell különösen jártnak lenni a tekeres olvasójának, hogy azonnal eldöntse, hogy kit és milyen erkölcsön álló hatalmat szimbolizálnak az állatok. A megértés kódja itt is az Ószövetség.

Keresztény apokaliptika egyéb ismertető jelei

- A jelen korszak végét egy „jajszóval” vezeti be, és ezen felkiáltásokat kozmikus katasztrófák követnek.
- Mennyei követek értelmezik a jelen helyzetét és rámutatnak a jövő fontos eseményeire
- Mennyei könyv, amely segítségével a jövő egyes pontjai felismerhetővé válnak a hűségesek számára.
- Számmisztika is megjelenik, a hetes, tizenkettes, a hatos, négyes számok.
- Mennyei város, az Éden és az élet fája is megjelenik a gondolkodásban, mint az ősi dolgok végső értelme.
- Determinizmus (meghatározottság) szerint Sátánnak előre meg van határozva a bukása, és végső megsemmisítő vereséget szenved Istennel és az igazsággal szemben.

A megoldás kulcsa az Ószövetség.

Keresztény apokaliptika és a történelem

A zsidó apokaliptikához képest teljesen újszerű a történelemszemlélete. Miközben a múltba tekint vissza folyamatosan, látja a jövőt, hogy Isten győzelemre viszi az ügyet. Nem a 21. század kíváncsiskodó futurisztikus szemléletére ad választ, hanem előre mutat a jövő megoldására. Nem időzik a Názáreti Jézus

földi valóságánál, de újra és újra feltűnik az időt és történelmet formáló alakja a Jel könyvében. A drámai eseménysorozat a történelem végére, az utolsó előtti pillanatokra mutat rá.

Alapvető kérdés a Jelenések könyvével kapcsolatban

Hogyan tud a Jelenések könyve a ma élő ember számára meghatározó hatást kifejteni, hiszen eredetileg hét kis-ázsiai gyülekezetek számára írt irat volt az első század végén. Hiszen más kultúra számára íródott, más nyelvezen, és az ószövetségi kóddal volt elzárva az illetéktelenek előtt.

Értelmezési (hermeneutikai) megközelítés

Az értelmezés teljesen világos és egyértelművé válik akkor, ha az ószövetségi kódot ismerjük és a Jel könyvét ennek a rejtjelkulcs birtokában értelmezzük. A Jel könyve nem elszigetelt írás, amelyet önmagában lehet értelmezni, mert aki ezen az úton indul el, az azonnal eltéved, és soha nem fog kikerülni a labirintusból. Tudnunk kell, hogy mit jelent a szövegben az üzenet az ószövetségi időben, és mit jelentett később, János apostol idejében. A kontinuitást nem veszíthetjük szem elől, tehát mind a múlt, mind keletkezésének akkori jelenét ismernünk kell, hogy következtéseket vonhassunk le a történelmi korszakokkal kapcsolatban. Hiszen erről a jövőről beszél János, amikor a könyv célját így fogalmazza meg:

„Jézus Krisztus kijelentése, amelyet adott néki az Isten,
hogy megmutassa az ő szolgálóinak,
amiknek meg kell lenniük hamar... Jel 1:1

A megértés kulcsa, hogy az ószövetségi kódokat a könyv egész terjedelmében megfejtsük és megértsük a szöveg üzenetét az ázsiai gyülekezetek számára. Következő lépés az átfogó analízis, mit jelent a könyv üzenete az elmúlt korszakok kereszténysége számára, majd megállapítani, hogy mit jelent ez számunkra, a hetedik korszak laudiceai keresztények számára.

Dr. Tokics Imre